MLADÝ ORNITOLOG

Pracovní list k programu Rorýsí školy České společnosti ornitologické.

ČSO

RORÝSÍ ŠKOLA

Mé vlastní pozorování rorýsů

Škola:	Třída:	Pozorovatel(é):

Datum:	Čas:	Počasí (zakroužkujte odpovídající obrázek):
Místo pozorování:		

Pokud najdete dům, který má vhodné místo pro hnízdění rorýsů (větrací otvory / budky / vstup pod střechu) a rorýsi nad ním krouží, zapište ho do tabulky:

Hnízdiště	Ulice (pokud je dům opravený, označte *)	Číslo domu	Počet pater	Kam rorýsi zaletují? (označte pod obrázkem „+“)			Jen krouží/vletují
				pod střechu	do budky	do větracích otvorů	
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							

spring alive

LAFARGE

Ministerstvo životního prostředí

Materiály byly vytvořeny za finanční podpory Lafarge Cement, a.s., Generálního reklamního partnera Rorýsích škol v roce 2015 a Ministerstva životního prostředí.
Projekt nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

ČSO

RORÝSÍ ŠKOLA

Další nalezaná hnízda:

vlaštovka obecná

	Umístění: Počet hnízd:
	Umístění: Počet hnízd:
	Umístění: Počet hnízd:
	Umístění: Počet hnízd:

jiřička obecná

	Umístění: Počet hnízd:
	Umístění: Počet hnízd:
	Umístění: Počet hnízd:
	Umístění: Počet hnízd:

Poznámky a jiná pozorování:

spring alive

LAFARGE

Ministerstvo životního prostředí

Materiály byly vytvořeny za finanční podpory Lafarge Cement, a.s., Generálního reklamního partnera Rorýsích škol v roce 2015 a Ministerstva životního prostředí.
Projekt nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

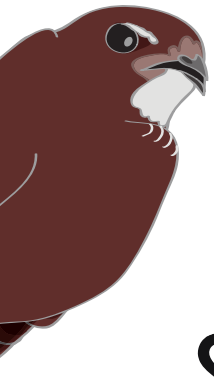

LÉTAJÍCÍ RORÝS

Pracovní list k programu Rorýsí školy České společnosti ornitologické.

ČSO

RORÝSÍ ŠKOLA

Připevni sponku na zobáček

Upevni brčko lepicí páskou

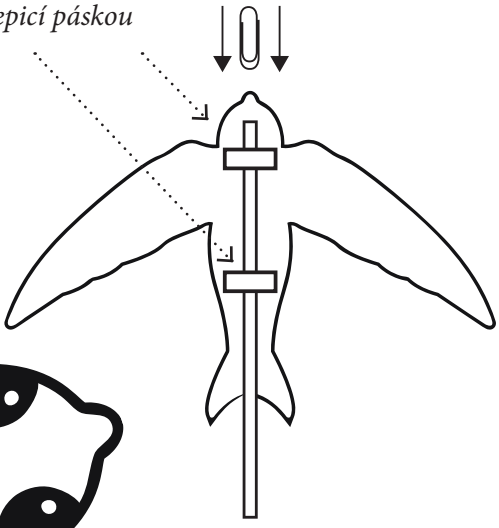

Rorýsi patří mezi nejlepší letce.

V letu jí, spí i se páří.

Pomůcky:

- pastelky (fixy)
- nůžky
- 2 různě silná brčka
- kancelářská sponka
- lepící páska

Jak vyrobit létajícího rorýse?

1. Rorýse si hnědě vybarvi (hřbet tmavší než křídla)
2. Vystřihni obrázek
3. Zaslep jeden konec většího brčka lepící páskou a upevni ho na zadní stranu obrázku
4. Umísti sponku na zobáček
5. Nyní vsuň menší brčko do většího a foukni
6. Rorýs letí!

spring alive

LAFARGE

Ministerstvo životního prostředí

Materiály byly vytvořeny za finanční podpory Lafarge Cement, a.s., Generálního reklamního partnera Rorýsích škol v roce 2015 a Ministerstva životního prostředí.
Projekt nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

V HEJNU PTÁKŮ

Pracovní list k programu Rorýsí školy České společnosti ornitologické.

ČSO

RORÝSÍ ŠKOLA

V tomto hejnu létám společně s dalšími stěhovavými ptáky. Dokážeš určit všechny druhy?

.....

.....

Vyhledej všechny rorýse a spoj čarou ve směru jejich letu. Poznáš co vzniklo za obrázek? Jak se mnou souvisí?

spring alive

LAFARGE

Ministerstvo životního prostředí

Materiály byly vytvořeny za finanční podpory Lafarge Cement, a.s., Generálního reklamního partnera Rorýsích škol v roce 2015 a Ministerstva životního prostředí.
Projekt nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

V HEJNU PTÁKŮ | ŘEŠENÍ

Pracovní list k programu Rorýsí školy České společnosti ornitologické.

ČSO

RORÝSÍ ŠKOLA

V tomto hejnu létám společně s dalšími stěhovavými ptáky. Dokážeš určit všechny druhy?

kukačka, vlaštovka, jiřička, rorýs, čáp, vlha

Vyhledej všechny rorýse a spoj čarou ve směru jejich letu. Poznáš co vzniklo za obrázek? Jak se mnou souvisí?

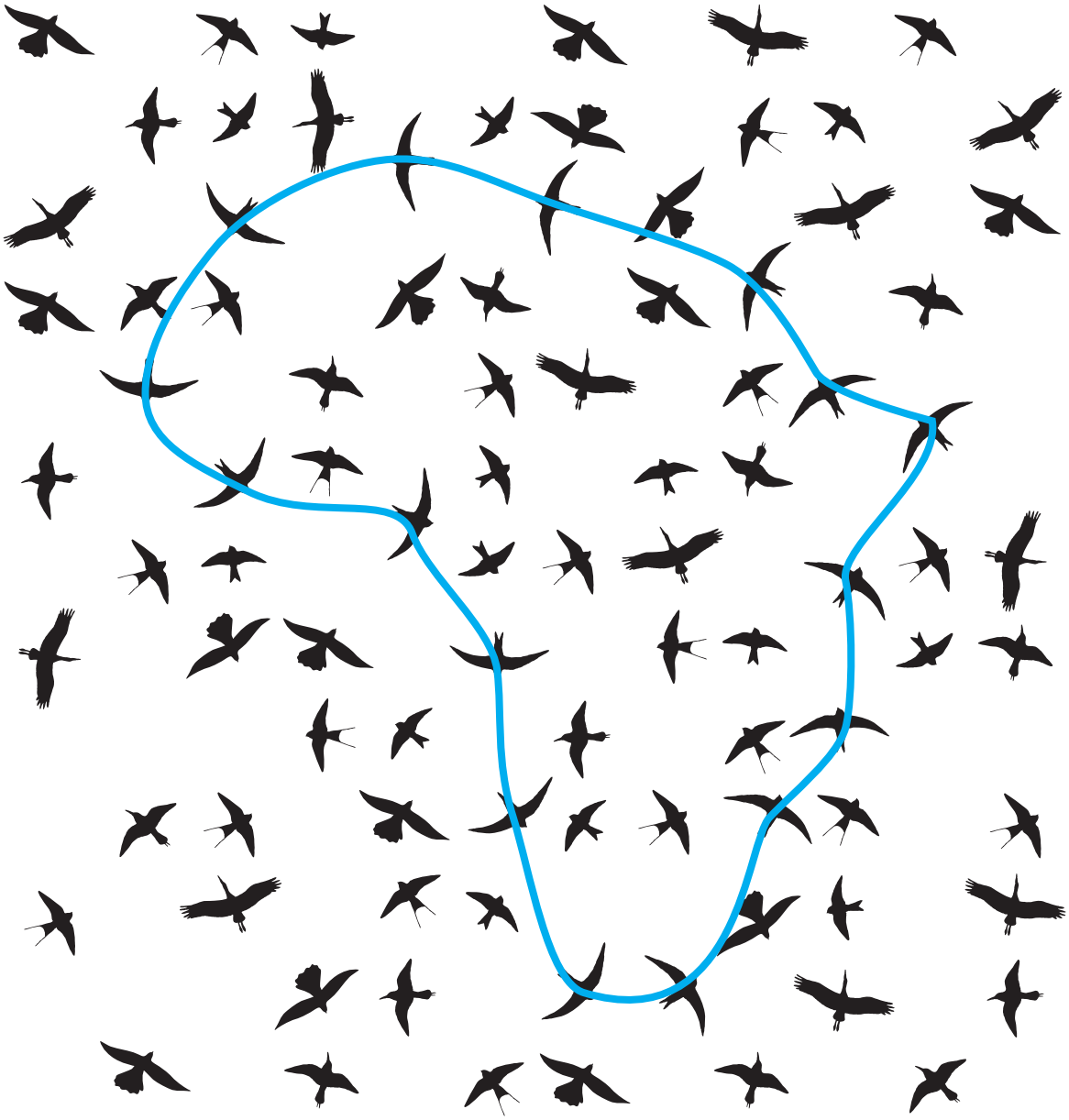

spring alive

LAFARGE

Ministerstvo životního prostředí

Materiály byly vytvořeny za finanční podpory Lafarge Cement, a.s., Generálního reklamního partnera Rorýsích škol v roce 2015 a Ministerstva životního prostředí.
Projekt nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

SEZNÁMENÍ S RORÝSEM 1, 2

Pracovní list k programu Rorýsí školy České společnosti ornitologické.

ČSO

RORÝSÍ ŠKOLA

Nazdar, nazdar.

Tak se pro ten můj křik nezlob. Nějak Tě musím na sebe upozornit. My se asi neznáme. Většinu času trávím na cestách, létám světem ve dne v noci. Čteš dobře. Já totiž ve vzduchu trávím většinu života, za letu i spím. Odvážím se i do výšek dvou kilometrů. Však si to mohu dovolit. Mám peří pevné a těsně přiléhající k mému tělu, dobře mne chrání a hřeje. I nohy si do něj schovávám, aby nezábly. Moje dlouhá srpovitě zahnutá křídla mi pomáhají svištět vzduchem. Sem do Evropy zalétám na krátkou dobu hnízdění. Hnízdím v době, kdy je tu dlouhý den a mám dost času lovit v letu potravu pro sebe i svá mláďata. Vyhovují mi vaše vysoké domy, které mi nahrazují přírodní hnízdiště – skalní štěrbiny a duté stromy. Těžko ale snáším, když si někdo dům opraví a moje hnízdiště zničí. To mne tak vyvede z míry, že ten rok už nezahnízdím a letím sem zbytečně. Těžko si zvykám na nové hnízdiště. Než bych našel nový domov, nestačil bych vychovat mladé, kteří potřebují být dost silní, aby s námi rychle odletěli zpět do Afriky. Tak já letím. A nepleť si mne s vlaštovkou!

Mám dva domovy. Hnízdiště v Evropě a zimoviště v Africe.

1) Vybarvi je v mapce různými barvami

a zkus si představit, jak dalekou cestu mám za sebou při návratu na hnízdiště.

Svému hnízdišti jsem věrný. Pokud je při rekonstrukci domu zničeno, přijmu rád budku, která je nahradí. Zde je popis budky, která mi vyhovuje, je-li zavěšena ve výšce min. 6 m a má-li před sebou dostatečně velký volný prostor. Hnízdíme rádi pohromadě a v této budce budu mít i sousedy.

2) Vezmi si pomocný papír a vytvoř podle popisu nákres pro truhláře.

Budku je vhodné zhotovit ze dřeva nebo vodovzdorné dřevotřísky tloušťky 2,5 cm. Budka pro čtyři páry má podobu truhlíku a tyto vnější rozměry: hloubka 26 cm, šířka 120 cm, výška přední stěny 17 cm, výška zadní stěny 17,5 cm. Truhlík je uvnitř rozdělen třemi přepážkami na čtyři stejně velké hnízdní prostory, ke kterým vedou vletové otvory. Vletový otvor je oválný a umístěn na úrovni dna truhlíku. Má výšku 3,5 cm a šířku 7cm. Střecha truhlíku má rozměry 120 cm × 38 cm a mírně přesahuje přední stěnu.

spring alive

LAFARGE

Ministerstvo životního prostředí

Materiály byly vytvořeny za finanční podpory Lafarge Cement, a.s., Generálního reklamního partnera Rorýsích škol v roce 2015 a Ministerstva životního prostředí.
Projekt nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

SEZNÁMENÍ S RORÝSEM 3

Pracovní list k programu Rorýsí školy České společnosti ornitologické.

ČSO

RORÝSÍ ŠKOLA

3) Poznáš mne? Označ si písmenka těch obrázků, které zobrazují můj zobák, křídlo, ocas, nohy a moji siluetu.

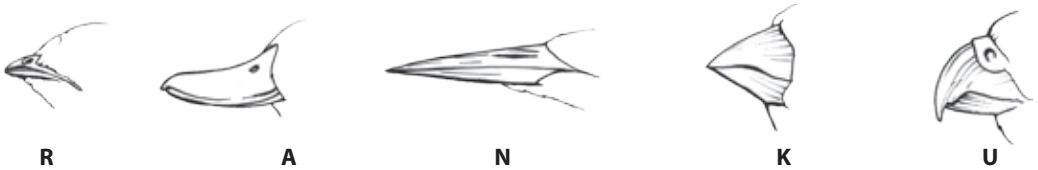

R A N K U

L O J E C

S I R H E

P L D Ý A

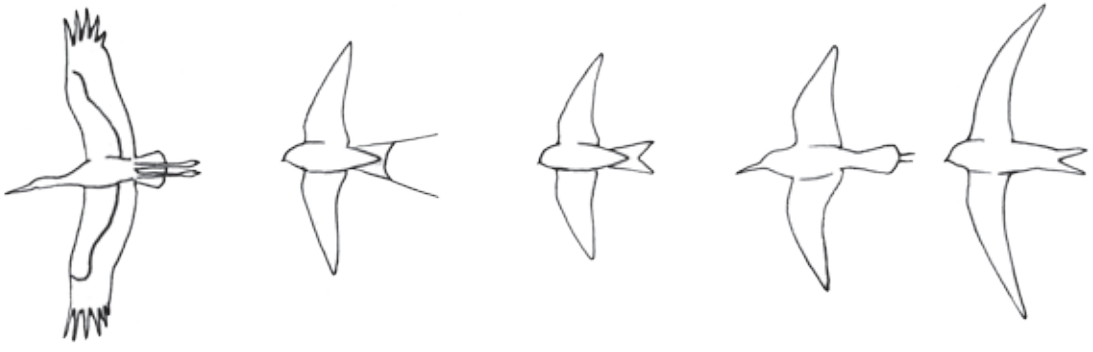

E J L N S

Přečti si označená písmenka z každého řádku pěkně popořádku shora dolů.

Pokud Ti vyšlo ..... , tak mne poznáš mistrovsky a s vlaštovkou si mne v přírodě nespleteš.

spring alive

LAFARGE

Ministerstvo životního prostředí

Materiály byly vytvořeny za finanční podpory Lafarge Cement, a.s., Generálního reklamního partnera Rorýsích škol v roce 2015 a Ministerstva životního prostředí.
Projekt nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

SEZNÁMENÍ S RORÝSEM 4, 5

Pracovní list k programu Rorýsí školy České společnosti ornitologické.

ČSO

RORÝSÍ ŠKOLA

Pomoz mi nalovit potravu. Ale ať nelétám zbytečně!

4) Vyhledej obrázky, které moji potravu znázorňují a pospojuj je jednou čarou tak, aby se nikde nekřížila. Začni na označeném místě a pokračuj, jak Ti napovídají šipky. Létám rád rovně, sem a tam a do spirály.

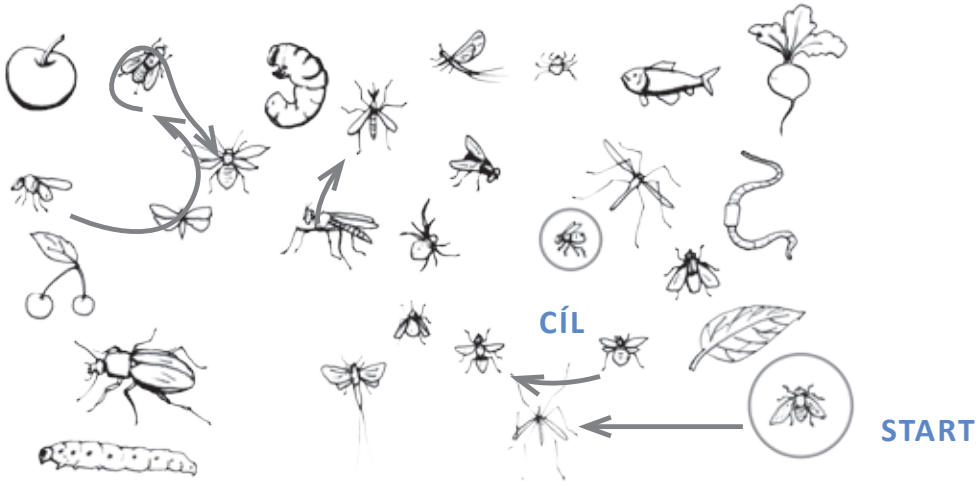

Vznikl obrázek ..... Je to moje potrava? .....

5) Co uděláš, když mne najdeš na zemi?

a) Posuď následující tvrzení a rozhodni se, co je a co není správné jednání. U správného jednání zaškrtni ANO, u chybného jednání NE.

		ANO	NE
1	Rorýse bez prodlení vyhodím do vzduchu, aby odletěl.		
2	Nechám rorýse ležet, raději na něj sahat nebudu. Nachytám mu hmyz a nanosím před zobák, aby netrpěl hlady.		
3	Třeba je jen podchlazený. Vezmu ho domů, nechám ho jednu či dvě hodiny v krabici v teplé místnosti. Potom ho zkusím vypustit, zda odlétne.		
4	Ihned ho vezmu domů, dám do klece a krmím hmyzem. Nalovený hmyz mu dám misky.		
5	Ať má či nemá zranění, seberu ho a odvezu do záchranné stanice živočichů v nejbližším okolí.		
6	Zkontroluji, zda nemá zranění. Vyzvednu ho na dlani do výšky. Pohybuje-li křídly a snaží-li se odletět, nebudu mu v tom bránit, ale vyhodím ho do vzduchu nad měkkým povrchem a sleduji, jak se chová. Podle toho budu postupovat dál.		
7	Není-li schopen odletět, odnesu ho domů, dám mu napít. Vodu mu stačí dát do misky		
8	Rorýs není schopen odletět. Vezmu ho domů a dám mu napít. Vodu mu podávám jemně k zobáku brčkem nebo očním kapátkem. V žádném případě se ho nesnažím krmit.		
9	Rorýs není schopen odletět. Vezmu ho domů nakrmit a napojit. Vodu mu podávám jemně k zobáku brčkem nebo očním kapátkem. Nalovený hmyz navlhčím a dám do zobáku. Pokud se po několika hodinách nezotaví a neodletí, kontaktuji záchrannou stanici živočichů.		

b) Sestav vlastní návod, jak správně postupovat.

spring alive

LAFARGE

Ministerstvo životního prostředí

Materiály byly vytvořeny za finanční podpory Lafarge Cement, a.s., Generálního reklamního partnera Rorýsích škol v roce 2015 a Ministerstva životního prostředí.
Projekt nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

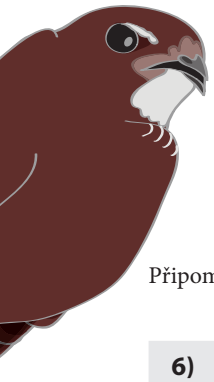

SEZNÁMENÍ S RORÝSEM 6

Pracovní list k programu Rorýsí školy České společnosti ornitologické.

ČSO

RORÝSÍ ŠKOLA

Připomeň si informace o rorýsovi a proleť bludištěm.

6) V každém čtverci vyber správnou odpověď a přeleť na čtverec, na který Tě odpověď posílá.

1a | Zde začni. Jak poznáš, že se rorýsi vrátili na hnízdiště? • halasným křikem koncem dubna svůj návrat oznamují – **5a** • podle zpěvu – **3b**	**2a | Kdepak.** Potravu loví sice ve vzduchu, ale jeho zobák by plody a semena nerozdrtil. Pokračuj přes **5e**.	**3a | Dobře děláš.** Rodiče rorýsů přilétají jen několikrát denně, trvá jim déle, než potravu nachytají a létají i daleko od hnízdiště. Postup na **1e**.	**4a |** Když rorýs v době hnízdění naplní svůj zobák, slepí kořist do „balíčku“ a letí krmit mladé. Leť na **2c**.	**5a |** Nejbližší příbuzní rorýse jsou • vlaštovky – jdi na **5d** • kolibříci – jdi na **3c**
1b | Tak to snad né! Copak by se roháč vešel rorýsovi do zobáku? A jak často se potká rorýs s červotočem? Jdi na **4a**	**2b | Výborně**, pokračuj rovnou na **4a**.	**3b |** Rorýsi nejsou pěvci, protože nemají zpěvné ústrojí. Jsou věrní svému hnízdišti i partnerovi. Na hnízdišti se setkají oba koncem dubna a návrat ohlašují křikem. Jdi na **5a**	**4b |** Mláďata hladovění přežijí i 1 až 2 týdny. Sníží teplotu těla, zpomalí životní pochody. Až překonáš další nebezpečí na **3d**, pokračuj směrem k **1c**.	**5b | Super.** Hnízdo mladí opustí po sedmi týdnech. Pokud bylo nepříznivé počasí i po devíti. To jsou skoro tři měsíce. Po vylétání se na hnízdo nevracejí a letí… leť s nimi ke **4c**
1c | Ve kterém období by se v žádném případě neměly provádět stavební úpravy na domech, kde hnízdí rorýsi? • od 20. 4 do 10. 8. – **5b** • od 20. 3. do 30. 6. – **4e**	**2c |** Pozoruješ hnízdo rorýsů. Hodinu nikdo nepřiletěl.Znamená to • je opuštěné – jdi na **4d** • je to běžné, počkám – zastav se na **3a**	**3c |** Jako příbuzní kolibříků jsou přizpůsobeni životu ve vzduchu běž na **1d** ve vodě – pokračuj k **3e**	**4c |** Byla to jen malá létací rozcvička před cestou do Afriky. Začátkem srpna hromadně odletí všichni. Mladé teď čeká několik měsíců života ve vzduchu. Kdy se k nám vrátí? Odpověz na **2d**.	**5c |** Čím se živí? • plody semen,které mají chmýr nebo křidélka,šíří se vzduchem- jdi na **2a** • létajícími členovci – Odleť s nimi na **5e**
1d | Ano. Jsou k tomu vybaveni aerodynamickým tvarem těla s křídly širokými rovnými – **3a** srpovitými dlouhými – **5c**	**2d |** • v březnu – pokračuj od **3b** • dospělí koncem dubna, mladí, loňská mláďata, později, hnízdit budou další rok a Ty **jsi v cíli**	**3d |** Při úpravě podstřešních prostor a zateplování domů bývají utěsněny ventilační otvory i s mláďaty. Až překonáš další nebezpečí na **4b**, pokračuj k **1c**.	**4d | Není.** Rodiče přilétají po delších intervalech, záleží na úspěšnosti lovu, stáří mláďat i na počasí. Postup na **1e**.	**5d |** I když se jim podobá, nepatří do jejich příbuzenstva mezi pěvce. Skoč na **1a**.
1e | Co rorýse nejvíce ohrožuje? • počasí, dlouhodobý déšť a chladno znamená úhyn mláďat z důvodu hladovění – zachraň je na **4b** • stavební úpravy domů – souhlasíš-li běž na **3d**	**2e |** Je to skoro dobře. Vyber rorýsovi další porci. • motýl, komáři, drobní pavouci – přeskoč si na **2b** • roháč obecný, červotoč – utíkej na **1b**	**3e |** Denně naléta-jí několik set km, ve vzduchu i spí, létají ve výškách kolem dvou kilometrů. **Vrať se na začátek** a v dalším kole použij tuto informaci.	**4e |** Chyba! Rorýsi k nám přilétají koncem dubna, vejce zahřívají 3 týdny, mladí jsou v hnízdě 40 dnů, při nepříznivém počasí déle. Tak si to spočítej a šup na **5b**.	**5e |** Když víš, čím se živí, vyber správnou porci členovců • mouchy, komár, jepice, rojící se mravenci – **2b** • včely, mouchy, můry, dřevokazný hmyz – **2e**

Zde si piš svoji cestu:

1a – .....

spring alive

LAFARGE

Ministerstvo životního prostředí

Materiály byly vytvořeny za finanční podpory Lafarge Cement, a.s., Generálního reklamního partnera Rorýsích škol v roce 2015 a Ministerstva životního prostředí.
Projekt nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

SEZNÁMENÍ S RORÝSEM | ŘEŠENÍ

ČSO

RORÝSÍ ŠKOLA

Pracovní list k programu Rorýsí školy České společnosti ornitologické.

1) Evropa – hnízdiště, Afrika jižně od rovníku – zimoviště.

2)

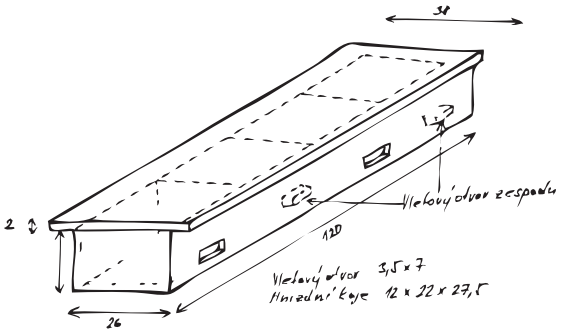

3) zobák – R, křídlo – O, ocas – R, noha – Ý, silueta – S

4) Potravu rorýse tvoří ve vzduchu létající hmyz jako je moucha domácí, komár pisklavý, jepice obecná a dále drobní pavouci unášení větrem. Spojením jedním tahem získáme plže, který potravu rorýse netvoří.

5) a) Nejvhodnější jednání je 3*, 6* a 9*.
Zkontroluji, zda nemá zranění. Vyzvednu na dlani ho do výšky. Pohybuje-li křídly a snaží-li se odletět, vyhodím ho do vzduchu a sleduji, jak se chová. Podle toho budu postupovat dál. V nejlepším případě odlétne sám. Pokud se klouzavě snese k zemi, odnesu ho domů. Bylo-li v minulých dnech dlouhodobě chladné počasí, může být vysílený a podchlazený, nechám ho v krabici v teplé místnosti zahřát a případně osušit a zkusím ho vypustit nad měkkým povrchem (tráva). Jestliže ani tentokrát neodlétne, pokusím se ho nakrmit a napojit. Vodu mu podávám jemně k zobáku brčkem nebo očním kapátkem. Nalovený hmyz navlhčím a dám do zobáku. Pokud se po několika hodinách nezotaví a neodletí, kontaktuji záchrannou stanici živočichů.

6) Nejkratší cesta je: 1a – 5a – 3c – 1d – 5c – 5e – 2b – 4a – 2c – 3a – 1e – 4b – 3d – (nebo 3d – 4b) – 1c – 5b – 4c – 2d

spring alive

LAFARGE

Ministerstvo životního prostředí

Materiály byly vytvořeny za finanční podpory Lafarge Cement, a.s., Generálního reklamního partnera Rorýsích škol v roce 2015 a Ministerstva životního prostředí.
Projekt nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.